

הַלְבוּת הַנֶּזֶף סִימָן תַּרְעֵן

ביאורים ומוספים

דלת התיבה לאחר ההדלקה אינה נחשבת להדלקה, ומשום כך היה מזהר לעשות פתח בשולי התיבה, כדי שהנר יוכל לדלוק בשעת ההדלקה גם ללא סגירת הפתח.

אכן, בשו"ת הר צבי (שם) כתב להליץ על המנהג להדליק בתיבת זכוכית שפתחה מן הצד, שאף שהנר עומד לכבות על ידי הרוח, מ"מ כיון שלמעשה הנר לא כבה, אפשר שאין לפסול את ההדלקה, וכמו שהובא לעיל בשמו לענין הדליק ברוח ולא כבתה, שאפילו אם לא כבתה מחמת שהרוח פסקה מאליה אפשר שיצא. עוד כתב שם, שכיון שבידו לסגור את דלת התיבה כדי למנוע את כיבוי הנר, והדלקתו היא על מנת לסגור את הדלת, הרי זה נחשב להדלקה שאינה עומדת לכבות [וראה במקראי קודש בהגהות הררי קודש העי 2 ו-4], וכן כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' שפג), וכן כתב בשו"ת מנחת שלמה (שם ר"ה אמנם, מעדני שלמה עמ' קט) שכיון שבשעת ההדלקה כוונתו לסגורה מיד, ואם הנר יכבה לא יסלק ידו ממנו אלא יחזור וידליקנו, הרי זה נחשב להדלקה שאינה עומדת לכבות [הוסיף, שאם הנר כבה לא יצא ידי חובה, ויחזור וידליקנו שוב עד שישאר דלוק], וכן דעת הגר"ש אלישיב [שו"ת ישא יוסף ח"א סי' קמב, ובאשרי האישי חיג פליד אות כא הובא בשמו, שמן הראוי ליקח שמש ארוך להדליק בו, ויפתח את דלת התיבה מעט, באופן שלא יוכל הנר לכבות בשעת ההדלקה] וכן דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני חנוכה עמ' שיח-שיט, והוסיף, שהוא הדין שיכול להפסיק בנופו שלא תגיע הרוח לנר עד סגירת התיבה), וכן צידד הגר"ח קניבסקי (טעמא דקרא פרשת וישב לחנוכה).

81) ומי שהדליק נר חנוכה דעתו היתה לכבותו בתוך זמנו, כתב בשו"ת מנחת שלמה (שם ד"ה ומסופקני וד"ה אולם) שאף אם נמלך ולא כיבה אותו, יתכן שלא יצא ידי חובה וצריך לחזור ולהדליק בלא ברכה, אבל אם כיבתו בנוזל צריך לחזור ולהדליק בברכה [וראה בשעש"צ סי' לב]. וצידד הגר"ח קניבסקי (טעמא דקרא שם), שהוא הדין אם עמד שם אדם שבודאי יכבה את הנר, נחשב כמדליק במקום שמוציא הרוח לכבות, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק חנוכה פ"ב עמ' מא) שהמדליק במקום שבודאי יכבו נכרים וכרי את הנר, אפשר שלא יצא ידי חובתו [וראה בשלמי תודה הטהב סי' טז עמ' קמח, ובמה שכתבנו לעיל (סי' תרעא סי' ג)].

[שעש"צ סי' ל]

דְּשָׂא לֹא הָיָה צָרוּר שְׂיִכְבֶּה³².

82) אכן, במשנ"ב לקמן (סי' תרעה סי' ח) כתב שאף מי שלא נתן שמן בנר כשיעור, שבודאי יכבה בתוך הזמן, מ"מ כשחזר ומדליק כשיעור אינו מברך [וראה מה שכתבנו במשנ"ב (סי' כח)].

[ביה"ל ד"ה הדלקה]

דלא יסלק ידו אחר סבוכה עד אָשֵׁר יְדְלִיק רַב פְּתִילָה הַיּוֹצֵא מִן הַשֶּׁמֶן³³.
83) וכן בהדלקת נר שבת, כתב השו"ע לעיל (סי' רסד סי' ח) שצריך להדליק את רוב הפתילה היוצאת מן הנר, ובטעם הדבר כתב במשנ"ב שם (סי' כו) שהוא כדי שיהיה הלהב עולה יפה מיד כשיסלק ידו, כמו שהיה בהדלקת המנוחה [וראה בקונטרס חנוכה ומגילה סי' יז אות ט ד"ה חנה פושט וד"ה באם, בדברי היחשמיני שבת פ"ב ה"א לדעת הגר"י סולאוויצ'ק, ובמשנ"ב לקמן (סי' תרעה סי' א)].

[ביה"ל ד"ה אם]

וְעַלֵּין אִם בְּבִתָּה אִמַּת קָדִים שְׁהַשְׁלִים מִהַדְּלָקָה צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְמַדְלִיקָה³⁴.
84) ולענין מי ששכח לברך קודם ההדלקה, וכשזכר באמצע ההדלקה כבו הנרות הראשונים, ראה בשעש"צ לקמן (סי' תרעו סי' ח).

[שעש"צ סי' ס]

הָלֹא שׁוֹב אֵינָן רְאִינָן לְגַרְיָהּ²⁶.

86) וראה במשנ"ב לעיל (סי' תרעב סי' ח) ובביה"ל שם (סי' ד"ה כוח), שלמדליקים בחוץ יש אופן של הדלקה שתימשך פחות מחצי שעה.

[משנ"ב סי' כד]

שְׁמַע מִנֶּה דָאָם הֵם בְּיַחַד מְתָר לְשֵׁמֶשׁ אֶצְלָן²⁷.

87) מבואר בדברי הרמ"א, שאף שיש הרבה נרות של איסור, די בכך אחד של היתר כדי להתיר להשתמש לאורם [ראה ביה"ל ד"ה ואז], וכתב המג"א (סי' יא) שכן מבואר בשו"ע לעיל (סי' רעו סי' ד) ובמשנ"ב שם (סי' לב) לענין נר שהדליק נכרי בשבת לצורך ישראל שאסור ליהנות ממנו, שאם היה כבר נר דולק והיה יכול הישראל לידנות קצת מאורו, מותר ליהנות מהנר אף שעל ידי הנר שהדליק הנכרי יגדל האור [וראה מה שכתבנו במשנ"ב שם, ולעיל (סי' רסד סי' ה)].

ובביאור הדבר, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' נג) על פי הבית מאיר, שאין איסור ליהנות מאור הנרות אלא כשמציא מאפילה לאורה, שזהו עיקר תשמישו ומשום שהקצה למוצתו, אבל על תוספת אורה אין איסור, כיון שלא הקצה לזה ואין זה עיקר תשמישו [והרי מראה אין בו משום מעילה], וכמו שמבאר בשו"ע לעיל (סי' תרנג סי' א) לענין אתרוג של מצוה שמותר להריח בו, שכיון שעיקרו עומד לאכילה ולא להריח, אינו מקצהו אלא מאכילה, וכעין זה כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ה אות א ד"ה ברם).

אכן, הפמ"ג לעיל (סי' רסד משנ"ב סי' א הובא בביה"ל שם סי' ד"ה הוץ) הסתפק האם לדעת הרמ"א שמותר ליהנות משאר נרות של איסור אף שהם מרבים את האור, הוא הדין שיהיה מותר להדליק בשבת נר היתר ונר של ערלה [וראה בשו"ת מנחת שלמה שם שהניח דבריו בצ"ע].

[משנ"ב סי' כה]

רוֹצֵה לּוֹמֵר, פִּינֵן שְׁהַדְּלִיק, תְּכַף קָדִים הַמְּצֻנָּה²⁸, לְפִיכָף אִם כְּבִתָּה אֵין זְקִיק לְהַשֵּׁן²⁹. וְאִם הַדְּלִיקָה בְּמָקוֹם הָרוּחַ וְכְבִתָּה³⁰ וְכוּ', וְכַרְדָּאי קְבָהּ בְּמִתְרָה³¹.

88) ולענין פתילה העשויה משעוה שתחילת ההדלקה בשעוה ולא בשמן, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' ד).

89) ולענין אם צריך לחזור ולהדליקה מפני החשד, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרעא סי' נא).

90) אבל אם הדליקה במקום הרוח ולא כבתה, כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' נא אות ב ד"ה ומסופקני) שיצא ידי חובתו, כיון שהתגלה למפרע שלא עמדה לכבות מתחילה, ואפילו אם מצד המציאות היה נראה שהרוח תכבה את הנרות, אלא שפסקה הרוח מאליה, כתב בשו"ת הר צבי (אוי"ח ח"ב סי' קד אות א ד"ה אולם) שאפשר שיצא ידי חובתו, כיון שלמעשה היא לא כבתה.

מאידך, דעת הגר"י קרליץ והגר"ח קניבסקי (פסקי שמועות חנוכה עמ' קבא) שכיון שבשעת ההדלקה לא היתה ראויה לעמוד ברוח מצויה, יתכן שלא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולהדליק בלא ברכה.

ומטעם זה הנהוגים להדליק נר חנוכה בחוץ בתוך תיבת זכוכית, ובשעת ההדלקה פותחים את דלת התיבה באופן שהרוח יכולה לכבות את הנר, דעת המהר"ל דיסקין (שו"ת הר צבי שם אות א, מקראי קודש חנוכה סי' יז) שיש לחוש שאינם יוצאים ידי חובה, כיון שהדלקה עושה מצוה, ובשעת ההדלקה הנר עומד לכבות, וסגירת

הלכות חנכה סימן תרעג קמג קצאר הגולה

חנכה האסור (ח) בהנאה בשאר נרות, אפילו אחר האלף *לא כטיל, (כב) דהני דבר (ט) [טן] של מנן (תיח) * (פרוש). להדליק סימן (ג), אלא ידליק מן הפערובות (י) (כג) פליקף, שפודאי נר של המר דילק עם נר של אסור, * ואז אכל להדליק בו או כי (כד) מחר להשתמש אצלן (יט): ב (כה) *הדלקה עושה מצוה. *לפיקף *אם בכתה קדם ח מסקנת הגמרא כ"ג ט פרב חסדא ורבי ירמיה לטענה דרב

שערי השוקה

לו להטות עין הדבר שמטבש שם אל נר השמש שיחה וכו' שאין לו הפני להשתבש נרות של מצוה, ואז אע"פ שהם גורמים יתרון ראיה צנינו לית לו מה: [טן] של מנן. עבה"ט. צנו בפס"א שם שמחתיק בדת תהי"ד ואלוין בטר קדם הטובל הנהו נר חנכה ותיש"ד דבר שבמנן, ונב השיג על ה"ט"ו דכ"ב הלא כ"טל טעמם קבוע, ולא ש"ן פנה פניו של עמו אינו דבר שממנו שהוא קבוע דרבנן. וקבוע דאור"טא אין כאן כל שאין האסור נר ודוע במקומו דה"קא ה"ט"ט. ע"ש. ובסב"ר סימן לב השיג על ה"קא"ח חפ"ט"א, ומ"ב ב' שד"ך תהי"ד ב"גוים, שלא בא להביא ראיה ע"י דאולוין בטר קדם הטבול וי"ח

באר היטב

מ"כ: (ח) בהנאה. פי' לאחר שהדלק ונכה. קדם לכן לא נאסר הדלקה לאו מלקחא היא כמ"ש סימן תרל"ח ס"א, מ"א: (ט) של מנן. אפילו במקום שמוכרין הנרות במשקל מי"מ נרות של מצוה הכל מוכרין אותן בכל לילה, ת"ח, מ"א, ע"ש. ועין ס"ז ובתשובה פנים מאירות סימן ע"ח ובתשובת שבות יעקב ח"ב סימן לב, ועין ד"א"ח: (י) פליקף. פי' אם נהפך א' ידליק ב' השמ"א, ומ"ב ב' שד"ך תהי"ד ב"גוים, שלא בא להביא ראיה ע"י דאולוין בטר קדם הטבול וי"ח

משנה ברורה

שהדלק, שפגשה בו מעשה, (כז) נתערב [דמקדום לכן לא נאסר, דתמנה לנר חנכה לאו מלקחא היא], ואחר"כך ככה (כח) בתוך זמן שעורו, ופסק בהרומת הדשן הלא בטל אפילו באלף, דהנהו לטל אחת מתוכן להדליקו ולהשתמש בו, (כט) והוא הדין בעודן יודליקין לא יטל אחר מתוכן להשתמש בו לאורו, והכל מטעם שהוא דבר של מנן, ור"צ לומר, דאפילו (כז) במקום שדליקין למפר הנרות במשקל, מכל מקום נרות של מצוה הכל מוגין אותן בכל לילה, ודבר שבמנן חשוב הוא ולא כטיל: (כב) דהני דבר של מנן. ורש"י חולק, (כס) ופוסק דחד בתרי בטל. ועין ס"ז שכתב, דאפילו להר"מ"א, דוקא לשנתערב בחוף וכו' חנכה בחשובין הן, (ט) דהן ראויין למצוה כיום הפתחת, אכל אם נהפך כיום השמיני, וכל"שפן לאחר מכן, פ"ב בטל חשיבותו, ורינו לכלי עלמא קיבש ביבש ובטל בוכ: (כג) פליקף שפודאי וכו'. פרוש, אם נתערב נר חנכה אחר מדליק שנים, ואם נהפך שנים או שלשה ידליק אחר יתרו, פ"י שימצא בו נר של המר גס"פ: (כד) מחר להשתמש אצלן. דהא הדלקת השמש הוא כרי שישתמש לאורו, שטעמא מנה דאם הם ביחד מחר לשמש אצלן. ויש מן (כו) הפוסקים דסבירא להו דדוקא שמש שעומד למעלה מכל הנרות שרי, דאז עקר תשמישו לאור השמש, מה שאין מן בזה שמששתמש לאור פלן, הרי מתהנה גס"פ מער חנכה, והנה במנן אבדתם ופרי תדע הסמימו דהדין עם הר"מ"א, אמנם הגר"א לעיל בסימן רסד האריך בזה ומשמע דלך בריו אין הדין הנה מקב"ע, וכן במור וקציעה משמע (כז) דלמעשה יש להחמיר בדין זה: ב (כה) הדלקה עושה מצוה וכו'. ור"צ לומר, פ"ן (כט) שהדליק, תכף קדם המצוה²⁶, לפיקף אם בכתה אין זקוק לה²⁷, ואם הדליקה במקום הרוח וכתה²⁸, זקוק לה לחור ולהדליקה במקום לא יבדך עליה [אחרונים]. ופשוט דאם הוא רוצה שהאור אין נאחו בהפתילה (ל) ובדאי יקבה במתה²⁹, שאינו יוצא בהדלקה זו, וצריך

באר היטב

מכח צדק ה"י, כמו שכתב הפרי חדש פ"א והגר"א בסימן רסד. ודעת רפ"א בסוף הסעף, פ"ן שיש נר"חל בתוכם שוב אין בזה מצוה בהשתמשו נר כלם, פ"ן שיש שם נר הנוסף או השמש וכו' די לו לשמש נר אורו בלבד ולא סבחי לה נר חנכה ואלפי דבריה מה שכתב י"ח"ה לאור הנוסח"י הינו שאור הנוסף הלא יועיל לו גס"פ לשמשו, ולהכי שרין, וכן הסכים המג"ן אבדקם והפרי חדש להקל ואלא שהפרי חדש ס"ס, דאם אין די לו להשתמשו בנר של חל, דהנה דבר שהוא צריך עיון גדול וצריך לנה הענין גס"פ האור של נר חנכה, באופן זה בודאי אין להקלו, אלא דהמג"ן אבדקם ס"ס ודבריו המלכות אין להשתמש נר פלן בענינו מטעם אחר, שלא יאסרו לצרפו להדליק ואכל נר השמש לבד אין להחמיר ויבטל שפכתנו לעיל, מה שאין מן שם לענין תערובות לא ע"ף זה, ויבטל שפכתנו שם בשם הטעויות השקל, ע"ן שם: * ואז מחר וכו'. ע"ן במשנה ברורה דבור המסתיל יסור. ואף על"כ דמג"ן אבדקם נפיה כתב בסעף קטן ד בשם המלכות: אף על"כ דאיכא שמש לא ישתמש אלא לאור השמש ולא לאור נר חנכה, הינו משה דנ"ר חנכה דילק למצוה לכן צריך הפרי חדש להקל, ואם ישתמש אצלן יאסרו לצרפו אדלקה דלפעמים מדליק פנה נרות, מה שאין מן הכא בהפערובות שדליקין לטעם מצוה כי אם לצרפו ואין צריך נר הפרי, פי' אם דלהשתמש לפר האסור בלבד לא שרין, וכו' דאיכא מר נר המר חל לא מקרי נהנה מדבר אסור ומחזיר השקל. ועין בהמ"מ דהנחיתה אחר שכתבה טכסים גם הוא לריבא דמ"א להקל, מה שאין מן בדיקא דמלכות ה"ל, ע"ן שם: * הדלקה עושה מצוה. בחשובת מהר"י ברתא סימן לט כתב ה"א: וז' אחר סב"ר ע"ד אשר דליק רב הפתילה ה"א מן השמן³⁰ [פ"ח]: * אם בכתה וכו' אינו זקוק לה. אכן בעת הדלקה בעיניו שיחה פה שפן שייחל להדליק בשעור, וכ"כ בסימן תרע"ב סעף ב, ונראה לי דמ"מ בעיניו שבעת הדלקה הנהה כל הנרות לפי חשבון הנמים, ואז נחשב למתיר מן הסתירה, וצ"ל אם בכתה אחת קדם שהשלים הדלקה צריך לחזור ולהדליקה³¹, ודע עוד, דמה שאמרו אינו זקוק לה הינו אפילו ב"ב פלם, הלא בעיניו פ"רסימי נאס רב בעת הדלקה:

שער הציור

(כז) עולת שבת בשם הר"יב ומגן אבדתם ואלה רבה הלא נח"ש שמא הוא בקלל הנמנה לגוף הנכ"ש, הלא צריפא מסכה בסימן תרל"ח: (כח) טעויות השקל, דאלו לאסר זמן שעורו, הנר חנכה בעצמו גס"פ מחר להשתמש בו, כ"ל בסימן תרע"ב סעף ב: ונח"ש מפורקים ששחמירין שם, מכל מקום לענין תערובות בודאי אין להחמיר: (כט) אחרונים: (ל) מגן אבדתם בשם תרומת הדשן. ועין ס"ז מה שכתבתי על התרומת הדשן. ובאמת כשה אחרונים הסמימו דהדין עם התרומת הדשן, ע"ן בהנהגות הגאון רבי עקיבא איגר ובתורה מ"ש והמור וקציעה ובפנים מאירות [הובא בשערי השוקה] ובית מאיר, כלם הסמימו על ראיה התרומת הדשן שהיא נכונה, ובבאור הגר"א משמע שפוסקים עם ה"ט"ו, וצריך עיון. ודע עוד, דמה שכתב ה"ט"ו לחלק פ"ן אם הנר חנכה קבוע במקומו, פ"ב השיגו עליו כמה אחרונים הלא ע"ף פנה קבוע, ע"ן בסרי"ג דג"מ וכל"ש ש"ד, ופנים מאירות גס"פ השיג עליו, ואף שהסמימו יצאק המילין בעור, הובאו בבית מאיר ומס"י דהדין עם הפנים מאירות: (ל) הובאו הפג"ן אבדתם ולא הכריע לדין, ומשמע דמקום שהוא הפסד מרבה אפ"ש יש להקל, והוא מלקח דרבנן. וטעמו של רש"י נראה, דסבירא לה הו"ל ונמקרות במשקל אינם נחשבות דבר שבמנן משום שדליקין אותן במנן, דהמנן לאו משום חשיבות הוא אלא המצוה פ"י היא: (ט) ועין במחצית השקל ד"ל פ"ח פ"י שפ"א גדול פ"י שראוי להדליקה לנר חנכה דהני שערין דילק חצי שעה, דאם לא כן תלא שוב אין ראוי לנר חנכה²⁶ לפי מה שהוא עקשו ובטל חשיבותן: (ס) הכ"ח. ועין בסרי חדש שהוכיח דטרין סוכר כן, וכן כתב הגר"א לעיל בסימן רסד ונמקריין שם משמע דגם רש"י סבירא לה מן סד"ש על ממצא דכ"א צריך נר אחרת להשתמש לאורה, והוא משום הפרי, ולא פ"ש פ"ש"ה דצ"ל יר"ה יתה מחר להשתמש לנר חנכה, ובפרי חדש משמע דמה אין נאחה, רש"י רוצה לפרש ממצא דכ"א גם אכלא דכ"א דאמר דמחר להשתמש לאורה: (כ) שכתב על דבר רפ"א: לאו דפשיטא לה, דמה איהו ו"ל כתב בה"ה לעשות השמש אר"י וכו', והכל מקום או"ל להמיר אד"ל לכתחלה כדעת הר"ן ו"ל, וכתב שם עוד דבתערובת לחוד היא דמקל להשתמש לאורו בכתה גונא, וכהו נראין דבריו, עד כאן לשונו. ועין בבאר היטב דבור המסתיל יצא מפר: (כ) ד"ש"ו: (ל) ד"ש"א לא הוי בריר שיכתבה³², כמו טעמים פסולים דמדליק בהן וסמ"ג: (ל) דהו גרע כפ"ללות שאין נאחו בהן האור יפה, דשם הוי רק ח"ש שיכתבה:

לא יבדך עליה [אחרונים]. ופשוט דאם הוא רוצה שהאור אין נאחו בהפתילה (ל) ובדאי יקבה במתה²⁹, שאינו יוצא בהדלקה זו, וצריך

